

शालेय पोषण आहार योजनेंतर्गत प्रति
दिन प्रति लाभार्थी दरामध्ये सुधारणा
करणेबाबत..... (सन २०२१-२२)

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: शापोआ- २०२०/प्र.क्र.८५/एस.डी.३

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक: २४ नोव्हेंबर, २०२१

वाचा:-

- १) केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचना, २००६.
- २) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र. शापोआ-२०१०/प्र.क्र.१८/प्राशि-४,
दि.०२ फेब्रुवारी, २०११
- ३) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र. शापोआ-२११६/प्र.क्र.२००/एस.डी-३,
दि.२७ ऑक्टोबर, २०१६
- ४) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र. शापोआ-२०१८/प्र.क्र.२५०/एस.डी-३,
दि.०५ फेब्रुवारी, २०१९
- ५) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, शासन निर्णय क्र. शापोआ-२०१९/प्र.क्र.१२८/एस.डी-३,
दि.१९ जुलै, २०१९
- ६) केंद्र शासनाचे पत्र क्र.F.No.१-२/२०१८-Desk(MDM), दि.१४/०४/२०२०.

प्रस्तावना:-

राज्यामध्ये शालेय पोषण आहार (Mid Day Meal) ही योजना इ.१ ली ते इ.८ वी च्या विद्यार्थ्यांसाठी राबविण्यात येते. सदर योजनेंतर्गत इ.१ ली ते इ.५ वी मधील प्राथमिक वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी ४५० उष्मांक आणि १२ ग्रॅम प्रथिने युक्त तसेच, इ.६ वी ते इ.८ वी मधील उच्च प्राथमिक वर्गातील विद्यार्थ्यांसाठी ७०० उष्मांक आणि २० ग्रॅम प्रथिने युक्त आहार देण्यात येतो. योजनेंतर्गत केंद्र शासनाकडून प्रतिदिन प्रति विद्यार्थी प्राथमिक वर्गासाठी १०० ग्रॅम आणि उच्च प्राथमिक वर्गासाठी १५० ग्रॅम तांदूळ पुरविण्यात येतो.

केंद्र शासनाने दि.२४ जून, २०१९ च्या आदेशान्वये सन २०१९-२० या आर्थिक वर्षापासून अन्न शिजविण्याच्या दरात ३.०९ टक्के वाढ करण्याचे निर्देश दिलेले होते. यानुसार संदर्भाधिन दि.१९ जुलै, २०१९ च्या शासन निर्णयान्वये अन्न शिजविण्याच्या दरासाठीचे (Cooking Cost) प्रति

दिन प्रति लाभार्थी आहार खर्च मर्यादा प्राथमिक वर्गासाठी रु.४.४८ आणि उच्च प्राथमिक वर्गासाठी रु.६.७१ याप्रमाणे निश्चित करण्यात आलेली होती. केंद्र शासनाने संदर्भाधिन दि.१४ एप्रिल,२०२० च्या आदेशान्वये सन २०२०-२१ या आर्थिक वर्षापासून अन्न शिजविण्याच्या दरात १०.९९ टक्के दरवाढ मंजूर केली आहे. तसेच, सदर दर दि.०१ एप्रिल,२०२० पासून लागू करण्याचे निर्देश दिले आहेत. तथापि, राज्य शासनाच्या वित्त विभागाने सध्यस्थितीत सदर दरवाढ सन २०२१-२२ या आर्थिक वर्षापासून लागू करण्यास मान्यता दिली आहे. त्यानुसार संदर्भाधिन दि.०२/०२/२०१९ च्या शासन निर्णयान्वये विहित केलेल्या कार्यपध्दतीनुसार सदर दरवाढ लागू करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

- शालेय पोषण आहार योजनेंतर्गत प्राथमिक तसेच उच्च प्राथमिक वर्गातील विद्यार्थ्यांना खालीलप्रमाणे आहाराचा पुरवठा करण्यास तसेच त्यासाठी सुधारित दरास मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	लाभार्थी गट	आहाराचे प्रमाण	प्रतिदिन प्रति लाभार्थी आहार खर्च मर्यादा (रु.)
१.	प्राथमिक (इ.१ ली ते इ.५ वी)	४५० उष्मांक आणि १२ ग्रॅम प्रथिनयुक्त आहार	रु.४.९७
२.	उच्च प्राथमिक (इ.६ वी ते इ. ८ वी)	७०० उष्मांक आणि २० ग्रॅम प्रथिनयुक्त आहार	रु.७.४५

- शालेय पोषण आहार योजनेंतर्गत ग्रामीण भागामध्ये तांदूळाबरोबरच इतर धान्यादी मालाचा पुरवठा शाळास्तरावर करण्यात येतो. सदर धान्यादी मालापासून आहार बनविण्यासाठी प्राथमिक आणि उच्च प्राथमिक लाभार्थ्यांसाठी निश्चित करण्यात आलेल्या आहार खर्चाची विभागणी पुढीलप्रमाणे करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	लाभार्थी	अनुज्ञेय आहार खर्च (रु.)	धान्यादी माल पुरविण्यासाठी खर्च (रु.)	इंधन आणि भाजीपाला यासाठी लागणारा खर्च (रु.)
१.	प्राथमिक	रु. ४.९७	रु. ३.०८	रु. १.८९
२.	उच्च प्राथमिक	रु. ७.४५	रु. ४.६१	रु. २.८४

- ३) प्रस्तुत योजनेमध्ये शहरी भागामध्ये म्हणजे महानगरपालिका, नगरपालिका क्षेत्रामध्ये स्वयंसेवी संस्था / बचत गट यांचेमार्फत शिजविलेल्या तयार आहाराचा पुरवठा शाळांमध्ये विद्यार्थ्यांना करण्यात येतो. शहरी भागात केंद्रीय स्वयंपाकगृह प्रणालीचा वापर करून तयार आहाराचा पुरवठा करण्यात येत असल्याने शहरी भागातील विद्यार्थ्यांना अनुज्ञेय खर्च मर्यादा खालीलप्रमाणे राहिल. सदर आहार खर्चाच्या मर्यादेत शासनाने निश्चित केलेल्या धोरणाप्रमाणे अन्न शिजवणाऱ्या यंत्रणेला अनुदान देय राहिल.

अ.क्र.	लाभार्थी गट	अनुज्ञेय आहार खर्च (रु.)
१.	प्राथमिक	रु. ४.९७/-
२.	उच्च प्राथमिक	रु. ७.४५/-

- ४) सदरचे सुधारित दर राज्य शासनाच्या वित्त विभागाने दिलेल्या निर्देशानुसार दि.०१ एप्रिल, २०२१ पासून लागू होतील.
- ५) सदरचा शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.१२५(अ)/१४७१, दि.१५ मे, २०२० तसेच वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.७९७/२०२१/व्यय-५, दि.२७ ऑगस्ट, २०२१ यांच्या सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१११२४१७१५०९४५२१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(राजेंद्र पवार)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. मंत्री, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, यांचे विशेष कार्य अधिकारी, मंत्रालय, मुंबई

- ४) सर्व मा. मंत्री/ मा. राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा. विरोधी पक्षनेता, विधानसभा/विधानपरिषद, विधानमंडळ, मुंबई
- ६) सर्व मा. संसद सदस्य/ विधानसभा सदस्य/विधानपरिषद सदस्य
- ७) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ८) मा. अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १०) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व)
- ११) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १२) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १३) जिल्हा कोषागार अधिकारी, पुणे
- १४) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
- १५) शिक्षणाधिकारी (बृहन्मुंबई), बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई
- १६) शिक्षणाधिकारी (प्राथ.), जिल्हा परिषद (सर्व)
- १७) नियोजन विभाग (१४७१), मंत्रालय, मुंबई
- १८) वित्त विभाग (व्यय-५), मंत्रालय, मुंबई
- १९) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग (अर्थसंकल्प), मंत्रालय, मुंबई
- २०) निवड नस्ती - एस.डी. ३